

Almsted 23, matrikel 3

Bondegården

Samlet af Jørgen Bromann

Artikel 3, med flere af Almsted ejerlav.
Augustenborg herreds skyld- og panteprotokol folio 268 + 2705 +

Almsted 23. 1939 (Det Kgl. Bibliotek)

Almsted 23. 1959 (Det Kgl. Bibliotek)

Almsted 23. 2021 (Steen Weile)

Almsted 23. 2021 (Steen Weile)

Almsted 35, aftægten. 2021 (Steen Weile)

1524

I en fortegnelse over landgilde 1524 nævnes i byen Almstede følgende boelsmænd:

1. Per Jepsen
2. Lavys Lavedes
3. Lauvens Frost
4. Nis Gregowesen
5. Toskel Jensen

Disse fem mænd yder fuld landgilde og hver 15 læs brænde.

6. Christian Persen leverer blot byg og havre og 2 læs brænde.

Tilsammen leverer de 7 mænd: 12 ørtug og 4 skepper byg.
13 ørtug og 7½ skepper havre.
5 tønder rug og 4 skepper hvede.
77 læs brænde, 2 læst kål, 3 får, 4 lam, 2 gæs og 19 høns.

Den nævnte boelsmand Per Jepsen er formodentlig stamfaderen til den slægt som gennem 400 år har boet på Bondegården og gennem de første 200 år har ejerne på gården ført fast familie navn Jepsen, fra omkring 1733 med efternavnet Bonde. Fra generationsskiftet 1794 bliver Hans Christian Jepsens søn kaldet Jens Hansen Bond og fremover skifter dette navn med Hans Jensen Bonde.

Dette at arvefesteren Peter Petersen Jepsen 1733 bliver kaldet Bonde er sikkert en henvisning til, at han er, eller har været selvejerbonde og gården en selvejer bondegård og fremover er blevet kaldet "Bondegård". Slægten i "Gravgården" i Almsted har sikker også været en selvejerbondegård.

I præsten frederik Crucons indberetning til kancelliet 1690 er tilføjet: Jes Christensen i Grauen og Hans Jensen oven i byen siges at sidde på små bøndergårde.

De to nævnte gårde har haft lidt mere areal ved udskiftningen, og udlagt 3 skepper land til smedejord medens de øvrige har udlagt 2½ skepper land, og ved salget af smedelandet 1874 fik 90 rigsdaler medens de øvrige fik 75 rigsdaler.

1535

Sønderborg amts jordbog 1535 er opført 7 gårde i Almstede, 1 gård i Smørholm "Smørhoele" og en toft i Hundslev.

Disse mænd var:

	og ydede årligen pengegift				afgift for jagt			
1. Per Jepsen	1	gylden	7	søsling	3	penge	6	gylden
2. Loni Schrøder	1	"	2	"	2	"	6	"
3. Per Christensin			13	"	10	"	6	"
4. Simen Christensin			13	"	10	"	6	"
5. Terkel Jensen			13	"	10	"	6	"
6. Jeb Persin			13	"	10	"	6	"
7. Hans Clausen			13	"	10	"	6	"
8. Hans Persen Smørhoele			13	"	10	"	6	"

Samme yder årligen	byg		havre		hvede rug		brænde	fjerkræ
	ørtig	skep	ørtig	skep	skep	traver	læs	stk.
1. Per Jepsen	2	1	2	18½	1	1	15	-
2. Loni Schrøder	2	1	2	4	1	1	15	-
3. Per Christensin	2	1	1	14	-	1	15	3
4. Simen Christensin	2	½	1	15½	2	1	15	-
5. Terkel Jensen	2	½	1	15½	-	1	15	3
6. Jeb Persin	2	-	-	-	-	-	2	-
7. Hans Clausen	-	-	-	-	-	-	-	-
8. Hans Persen i Smørhoele	-	-	-	-	-	-	-	-

Nys Frost 2 gæs og Terkel Jensen 2 gæs.

1601 og 1615

Ifølge Notmark kirkeregnskabsbog fra 1589 - 1741 nævnes blandt boelmændene i Almstede som havde restancer til kirken: Per Jepsen eller Ibsen år 1601 og 1615. og ligeledes Jørgen Jepsen med restancer i samme år. (Chr. Knudsen 12. side 152.)

1667.

Jordbog for Rumohrsgårds len for året 1667 .

Ydelser og afgifter for boelsmænd i Almsted.

Boelsmænd yder årligen:

	årgift		bedesvin		byg		havre stk.		får lam gæs høns æg				
	rdl	skl	rdl	skl	ørtig	skep	ørtig	skep					
1. Peter Jørgensen	1	20	1	24	3	1	2	18½	1	1	1	5	10
2. Peter Jepsen	1	20	1	24	3	1	2	4	1	-	1	5	10
3. Jurgen Jepsen		37	1	24	2	6	1	16½	1	-	1	3	10
4. Lorens Sarup		42	1	24	3	2½	2	18½	-	-	-	2	10
5. Peter Lausen		16	1	24	3	2	2		2	-	-	2	10
6. Knudt Lassen		42	1	24	3	2	2	10	-	-	-	2	10
7. Hans Jørgensen		42	1	24	1	8	1	8½	-	-	-	2	10
8. Martin Jyde		42	1	24	3	7	2	18½	-	-	-	2	10
9. Peter Thomsen		16	1	24	3	3	2	11	1	1	1	5	10
10. Lorenz Smørhuel		16	1	24	3	1	2	11	1	-	2	4	10
11. Hans Møller		16	1	24	4	0	3	10	1	-	2	4	10

Nachelugård

Boelsmændene 1 + 2 + 9 giver hver 1 læs hø. Alle 11 boelsmænd giver hver 2 læs halm.

1688/ 89

Tiende til præsten i Notmark fra boelsmænd i Almsted

1. Peter Ottesen 1978	Smørholm
2. Christen Møller	Naskæregård
3. Peter Thomsen i Gyden	Smidemand i Gyden
4. Peter Jepsen	Bondegården
5. Hans Jepsen	Aksel Eriksen
6. Claus Schmidt	Hans Erik Clausen
7. Asmus Ingermand	Jens Grav Eriksen
8. Jurgen Petersen	Hagelbjergmosegård
9. Mathias Bruun	Hans Walther
10. Jørgen Ibsen	Hans Andersen
11. Jajob Nissen	Padholm
12. Jes Christensen	Gravgård.

Rækkefølgen blandt tiendeydere 1688 følger nøje de betreffende boels beliggenhed i Almstedskov og i byen Almsted.

1690

Tienden til præsten i Notmark fra boelsmændene i Almsted:
i henhold til præsten Frederik Crucows indberetning til kancelliet i året 1690.
(her efter Christian Knudsens optegnelser B 12).

Der har altid været 12 boel i Almsted, indbefattet de tre boel Almstedskov, Gyden Naskersgård og Smørholm. Men ved denne tid er et boel øde, men der står ikke hvems boel det er. Dets Jord er taget i brug af en anden boelsmand ved navn Jørgen Petersen som må yde tiende også for dette boel. (Jørgen Petersen er manden på det boel som 1794 blev flyttet ud til Hagelbjergmose-gård, men det er ikke klart hvilket boel der har ligget øde.
(tilføjet af J. Bromand).

Som boelsmænd nævnes og deres tiende anføres:

	antal skepper	rug	byg	havre
1. Jes Christensen i gaven (Gravgård)		5	6	10
2. Hans Ibsen oven i byen (Bondegården)		5	12	20
3. Peter Thomsen i Gyden		3½	6	10
4. Christen Møller (Naskærsgård)		5	12	20
5. Peter Ottesen (Smørhul)		6	8	20
6. Jørgen Petersen og for det øde boel		5	24	46
De øvrige boelsmænd nævnes ikke ved navn og deres ydelse var				
7. Det øde boel		-	-	-
8.		3½	4	10
9.		3	4	10
10.		3	4	10
11.		3½	4	10
12.		3	4	8

Noch giver 4 mænd udi denne by af et Øde buel en gås årlig til kvægtiende efter deres orden. Udi denne by Almsted er 9 kådboer eller husmænd. De giver hver årlig til præsten til Notmark kirke 1 skep byg om sankt Mortens dag, og hver efter deres velsignelse 2 eller 3 skilling i kvægtiende. Jes Cristensen i Graven og Hans Jebsen oven i Byen siges at sidde på små bøndergårde.

1690 / 1692.

Hans Jebsen, boelsmand i "Bondegården"

Ifølge jordbogen over Rumohrsgårds len af 1692, skal han årligen yde i årsgift 1 rdl. 20 skl. - for bedesvin 1 rdl. 24 skl. - fribetaling for hoveritjeneste 12 rdl.

På grundlag af de omtalte fortegnelser kendes af de mange mænd af slægten Jebsen på "Bondegården":

1. Per Jepsen nævnes i fortegnelsen over landgilde 1524.
2. Per Jepsen nævnes i Sønderborg amts jord bog 1535.
3. Per Jebsen eller Ipsen i Notmark kirkeregnskab 1601 og 1615
4. Peter Jebsen i Jordbogen over Rumohrsgårds len 1667
5. Hans Jebsen oven i byen i Tiendeydere til præsten i Notmark 1688 og i præsten Fr. Crucows indberetning 1690

6. Peter Jepsen nævnes 1712 i jordbogen over Rumohrsgårds len blandt boelsmænd i Almsted som skal yde tjenestepenge for fritagelse for hoveritienester. I samme fortegnelse nævnes også Jørgen Jepsen i Almsted.

En søn Peter født 1696, døbt 3. 5.

Peter Jepsen døde 1716, begr. 1. poste Epiph.

Peter Jepsens hustru i Almsted døde 1726, begr. Domi poste 1. Trini.

7. Peter Petersen Bunde, født 1696, søn af formanden, døde 1770 begr, 4.

Sådan benævnes ejeren af Bondegården i jordbogen over Rumohrsgårds len 1733. Dette efternavn tyder på, at han er, eller har været selvejerbonde. Fra den tid fører ejerne på gården dette efternavn. Ved denne tid er der ingen anden boelsmand i Almsted som fører dette navn derimod en kådner og skræder Hans Jepsen. Peter Petersen Bunde blev 1717, på 9. Trini. gift med Maren Jeppes.

Deres børn:

a. Elisabeth født 1718, døbt 1, Trini, døde 19. Trini samme år.

b. Kirsten født 1720, døbt nr.

c. Andres født 1722, døbt 20. Trini

e. Hans Jepsen Bunde født efter 1729, da der i perioden til 1743 ingen kirkebog findes opbevaret for Notmark kirke.

8. Hans Jepsen Bunde født ca. 1730, søn af formanden.

Han nævnes 1751 i jordbogen over Rumohrsgårds len som boelsmand Almsted. Han blev 19. 2. 1754 gift med Kirsten Jensdatter af Hundslev.

Deres børn:

a. Maren født 1756 døbt nr. 10.

b. Kirsten født 1758 døbt nr. 14, gift 11.11.1785 med Peter Madsen Helleved.

c. Jens Hansen Bonde født 1761 døbt nr. 10.

d. Marie Cathrine født 1764 døbt nr. 18.

Hans Bondes datter døde 1766, nr. 22.

Hans Jepsen Bonde døde 1772 begravet Domi 18. Trini.

9. Jens Hansen Bonde, født 1761, søn af formanden.

Han sad for Bondegården ved udskiftningen af byens jorder 1794. Var medunderskriver af kontrakten mellem smeden Jurgen Hinrichsen og boelsmændene i Almsted den 10. oktober 1795.

Jens Hansen Bonde blev 29. 10. 1784 gift med Mette Dorothea Petersdatter af Notmark. født 1761, døbt 4. Epiph, datter af Peter Michelsen Notmark.

Deres Børn:

a. Hans Jensen Bonde født 1785, døbt Domi 16. Trini. blev eftermand.

b. Maria født 1787, døbt 5. 4. hun blev 31.1. 1812 gift med boelsarving Peter Thomsen, søn af boelsmand Peter Thomsen i Hundslev.

c. Kirsten, født 1789, døbt nr. 17, hun døde 29. 5. 1793 4 år.

d. Mette Dorothea, født 1791, døbt nt. 34.

e. Kirsten født 1794 døbt 23. 8. hun døde 27.1 1. 1796, 2 år.

f. Peter født 1796, døbt 7. 10. Faddere ved dåben var Anders Mikkelsen i Almsted, Peter Madsen Helled og Karen, Rasmus Frederiksens hustru i Almsted.

Han døde 4. 9. 1800, 3 år.

g. En dødfødt søn, født 1798 den 19. 4.

h. Jens Jensen Bonde, født 2. 7. 1800, han døde 8. 8. 1819 19 år. døde af brystsyge og sting i venstre side.

Boelsmand Jens Hansen Bonde døde 15. 10. 1840, 79 år.

1751

Boelsmand Hans Jensen Bunde's datter Kirsten Hansen, født 1758 i Almsted blev 11. 11.1785 i Notmnrk gift med enkemand, boelsmand Peter Madsen på boel 1 i Helved.

Ifølge skyid- og panteprotokol for Augustenborg og Rumohrsgaarde len 1772 - 83 (Nr. 1580) folio 223 blev indprotokolleret den 1. 6. 1782 følgende aftale mellem boelsmand Jens Hansen og søsteren Kirsten Hansen,

1. De skal dele det beløb som taksatorer har ansat boelets værdi til, ifølge acta af 23. 4.1782, lig 560 rdlr. hver med halvdelen.

2. Søsteren Kirsten Hansen finder sig dog ikke tilfreds dermed, men kræver i henhold til loven, at broderen yderligere skal betale hende 100 rdlr. som arv efter hendes afdøde fader.

3. Det bestemmes at broderen Jens Hansen til søsteren er skyldig bleven 283 rdl. 15 skl. fra 23. 4. 1782 at forrente til kapitalen erlægges efter et halv års kyndigelse.

Sket: Ketting den 1. 6. 1762

Jens Hansen

Kirsten Hansen med ført pen.

Matthiesen

Opitz

Herredsfoged

protokolfører

9. Jens Hansen Bonde

Folketælling i Almsted 1803.

1. Jens Hansen Bonde husfader 42 år hufner, boelsmand
2. Mette Dorothea Peters hans kone 42 år begge i første ægteskab.
3. Hans Jensen ugift søn 18 år tjener faderen
4. Maria Jenses ugift datter 16 år tjener faderen.
5. Mette Dorothea Jenses datter 12 år.
6. Jens Jensen søn 3 år
7. Johannes Hansen ugift 25 år tjenestekarl
8. Claus Clausen 12 år tjeneste dreng.

10. Hans Jensen Bonde, født 1785, søn af formanden. Han fik Bondegården overdraget 21. 3. 1820. Blev 2. 7. 1813 gift med Margaretha Thomsen født 30. 1. 1796, datter af boelsmand Peter Jacobsen Thomsen og hustru Anne Marie Matzdatter på boel art. 2 i Almsted. (familie Bladts gård).

Folketælling i Almsted 1835.

1. Hans Bonde husfader	50 år boelsmand og byforstander.
2. Margrethe Thomsen	40 år hans kone.
3. Anne Marie Bonde	15 år datter.
4. Jens Bonde På aftægten	11 år
5. Jens Bonde	74 år enke- og aftægtsmand
6. Mette Borotea Bonde	44 år ugift datter, svagelig, døde år 18. 5. 1838.
7. Marie Jacobsen	59 år enke husbestyrerinde.

Hans Jensen Bonde og hustru Margarethe født Thomsen.

Børn:

- a. Mette Dorothea født 3. 1. 1816 ved folketællingen 1835 i Almsted var hun husbestyrerinde for bestyrer Peter Bladt, på Bladts boel art. 2 i Almsted. De blev 7. 4. 1837 ægteviede, og overtog boelet.
- b. Anne Marie Hansen Bonde født 24. 10. 1818. Hun blev 5. 10. 1854 i Notmark gift med Niels Petersen, ungkarl fra Glostrup sogn, 30 år, tjenende i Asserballe, søn af husmand Peter Holgersen, Glostrup. Da hendes broder Jens Hansen Bonde overtog fødegården fik hun 318 rdl. cour. 509 rbd. sølv.
- c. Jens Hansen Bonde født 17. 6. 1824, han blev eftermand.

Boelsmand Hans Jensen Bonde døde 13. 5. 1848, 62 år.

Hans enke Margrethe Bonde født Thomsen døde 8. 1. 1853, 57 år.

11. Jens Hansen Bonde født 17. 6. 1824, søn af formanden.

Han var en krøbling. Han fik gården overdraget 29. 3. 1849. Blev 25. 3. 1852 gift med Marie Elisabeth Møller, født 25. 3. 1827, datter kådner og smed Hans Jacobsen Møller i Almsted og hustru Kirsten fra Hagelbjergmosegård.

Deres Børn:

- a. Margaretha Jensen Bonde født 14. 2. 1853.
- b. Hans Jensen Bonde, født 8. 7. 1855, han blev eftermand.

Margaretha Jensen Bonde blev 5. 4. 1877 gift med boelsarving Peter Hansen, født 21. 7. 1848 i Helved, søn af boelsmand Hans Hansen og hustru Margrethe, født Hansen. De overtog hans fødegård, boel art. 3. i Helved, som 1905 blev solgt til naboen gårdejer Mads Madsen, som lagte en del af jorden under sin gård. Stamstedet solgtes til snedker Hans Sørensen art. 53 i Helved.

Deres børn:

- a. Marie Margrethe født 7. 1. 1878. døde 15. 1. 1888, 10 år gl.
- b. Marie Elisabeth født 12. 3. 1879, døde 2. 9. 1880, ½ år gl.
- c. Marie Elisabeth født 24. 6. 1883, døde 2. 12. 1888, 5 år gl.
- d. Anne Marie Hansen, en plejedatter født 17. 10. 1886, datter af høker Peter Hansen og hustru Dora, født Kock, i Almsted. Hun døde 3. 10 1903, 17 år gl.

Da alle deres børn var døde solgtes gården.

Jens Hansen Bonde boelsmand i Almsted døde 12. 1. 1874, 49 år. Han var en meget agtværdig mand efterlader sig et godt minde. Han døde af vandsot. Hans enke Marie Elisabeth Bonde, født Møller døde.

12. Hans Jensen Bonde, født 8. 7. 1855, søn af formanden.

Han blev 22. 11. 1878 gift med Anna Grav, født 21. 3. 1851 i Gravgården datter af boelsmand Hans Peter Grav og hustru Cathrine Marie født Høj. Hans Jensen Bonde havde opteret for Danmark og gjorde tjeneste som dansk infanterist. Under en manøver blev han syg og døde 1880 efterladende hustruen Anna og sønnen Jens Hansen Bonde født 11. 1. 1879 på 1½ år. Han døde af tæring og nåede ikke at blive indskrevet for Bondegården. Moderen Grav blev 13. 12. 1883 gift med ungkarl Christian Nielsen, født 22. 3. 1859 i Almsted søn af boelsmand Christian Christiansen Nielsen og hustru Christine, født Rasmussen, på nabogården (nu Carl Schau's gård) i Almsted. art. nr. 12 og de fik Bondegården i forpagtning.

13. Christian Nielsen ved ægteskabet med formandens enke Anna Bonde født Grav, blev han forpagter af Bondegården 1883. Han var født 22. 3. 1858 på nabogården, søn af gårdejer Christian Nielsen og hustru Christine Marie, født Rasmussen. Efter et par års forløb købte Christian Nielsen og Anna, født Grav en gård i Meels. Deres forpagtning af Bondegården var på denne tid ikke udløbet og derfor overtog hans forældre forpagtningen af denne gård, da deres ældste søn Nicolaj Nielsen havde overtaget deres gård art. 12 i Almsted.

Christian Niensens hustru Anna døde 30. 5. 1866. Der var ingen børn i dette ægteskab og enkemand Christian Nielsen blev derefter 21. 3. 1889 gift med Anne Cathrine Gudemoos, datter af gårdejer Peter Hansen Gudemoos og hustru Marie Cathrine Andresen i Hundslev, på art. 7 som nu Christian Hansen ejer. En datter Anna Nielsen født i Meels, blev senere gift med Nis Mortensen. De overtog hendes fødested, solgte det senere og flyttede til Meelsmark. Nis Mortensen var en fætter til gdr. Nis Mortensen på Meelsgård.

14. Hans Jørgensen Skovmand var forpagter af Bondegården fra 1896 til 1900. Han var født 8. 10. 1864 på Trolborg i Ketting sogn, søn af gårdejer Andreas Jørgensen Skovmand og hustru Kathrine Marie født Albrechtsen på Trolborg. Han blev 30. 1. 1894 gift med Cathrine Lorenzen, født 9. 7. 1872, datter af skræder Lorenz Andersen og hustru Anna Margrethe født Jacobsen på art. 45 i Ketting. De købte siden en ejendom i Spang, hvor han døde 20. 11. 1925 og hans enke døde 6. 3. 1938 samlested.

Under den årelange forpagtnings tid, blev boelsarvingen Jens Hansen Bonde, født 11. 1. 1879, da moderen og stedfaderen Christian Nielsen flyttede til Meels, opdraget hos sin bedstemoder Marie Elisabet Bonde, født Møller, som boede på aftægten på Bondegården. Han blev som umyndig i 1886 indskrevet som ejer af Bondegården.

15. Jens Hansen Bonde overtog gården **1900**. Han var født 11. 1. 1879 som forældrene Hans Jensen Bonde og hustru Anna født Grav's eneste barn. Hans fader døde 14. 5. 1881 som dansk soldat, og derfor var sønnen også dansk undersat - statsborger. Hans moder Anna Bonde født Grav død 30. 5. 1886. Jens Hansen Bonde blev derfor opdraget hos sin bedstemoder Marie Elisabeth født Møller på aftægtet til Bondegården. Bedstefaderen Jens Hansen Bonde var død 12. 1. 1874, 49 år. Da hans fader Hans Jensen Bonde havde valgt at blive dansk soldat, blev han optant og dansk statsborger, og det overførtes videre til sønnen. For at erhverve tysk statsborger ret, meldte Jens Hansen Bonde sig på tysk session og blev udtaget til infanteriet. Men for at blive tysk soldat måtte han ansøge om tysk indfødsret. Derved var gårdejer Johannes Heinrich Brygmard på Sebbelevmark ham meget behjælpelig, da denne var godt bekendt med den tyske landråd Thierschnitz. Det kostede 50 mark i omskrivning af attester. Ved fremstilling for comissionen et halvt år senere blev Jens Hansen Bonde kasseret som soldat, men var nu tysk statsborger. Landråden forlangte dog, at han skulde på kursus en vinter på den i Åbenrå oprettede tyske landbrugsskole. Her var de 50 elever. Han kom hjem i slutningen af marts 1900 og overtog gården den 1. april dette år. Forinden havde han tjent hos gårdejer Christian Skovmand på Sebbelevmark, hvor han blev bekendt med sin tilkommende hustru. Han blev 9. 3. 1900 i Ketting gift med Ellen Christine Skovmand, født 19. 7. 1876 på gården "Bomoes" på Sebbelevmark, datter af gårdejer Christian Christiansen Skovmand og hustru Kirsten, født Eriksen. Christian Chr. Skovmand var født 7. 3. 1848 på "Bomoes", døde 9. 4. 1901 sammested. Hans hustru Kirsten var født 11. 12. 1851 på Peter Eriksens gård ved kroen i Hundslev, hun døde 25. 7. 1917 på Sebbelevmark.

Deres børn:

- a. Hans Jensen Bonde, født 24. 8. 1901 på gården.
- b. Anna Jensen Bonde, født 24. 9. 1904 på gården.

Da Jens Bonde den 1. april 1900 overtog Bondegården, var den præget af mange års forpagterdrift. Marken var bevet udpint og bygningerne forsømte. Nu kom der unge kræfter til, og samtidig var der opsparet en betydelig kapital til ham som var eneste arving. Nu skulde gården nyopbygges og sættes i drift. Besætningen var på 4 heste, 12 køer, 4 kvier, 4 kalve, enkelte svin og 25 høns.

Der var ingen maskiner, kun 3 vogne, 2 plove og harver. Markene var udpinte og bygningerne forsømte. Af den fratrædende forpagter Hans Jørgensen Skovmand købte han en arbejdsfjerdervogn, en bredsåmaskine og en hesterive. Dertil købte han en ny fajtong og nyt seletøj. Der holdtes 2 karle og to piger. På græsmarken var der mange skræpper. En dag jorden var opblødt af regn, kom alle ud i marken for at trække skræpper op. I efteråret 1901 blev hele avlen tærsket med damptærskværket fra Hundslev og om vinteren kørtes store mængder sand og sten hjem til gården til det forestående byggeri. Af mursten hentedes 230 000 stk. ved havnen i Augustenborg. I foråret 1902 blev alle udlænger revet ned og i løbet af sommeren opførtes den nye stald og kornlade, og i tilslutning dertil, både vaskehuset og vognporten. Peter Petersen Trap fra Ketting var bygmester. De dygtigste murersvende fik 2 mark om dagen. Nicolaj Clausen Maj var med som murerlærling og fik 1,20 mark om dagen. Møllebygger Christensen fra Bro udførte tømrer - arbejdet. I alt var der 23 håndværkere beskæftiget ved byggeriet, og de var alle på kostforplejning. Øl og brændevin stod altid til rådighed.

Esben Mathiesen fra Klingbjerg var første karl på gården. Året derefter, sommeren 1903 blev stuehuset ombygget. Det var blevet opført i 1861 af bedstefaderen Jens Hansen Bonde og hustru Marie Elisabeth, født Møller. Nu blev taget helt nedtaget, bygningen forsynet med trimpel og frontespiece. På taget blev der lagt mørke teglsten som var fremstillet i Rhinlandet. Der indsattes nye høi vinduer, tredelte med den øverste vandretliggende rude, som det var skik og moderne dengang. De bedste af de gamle vinduer blev anbragt i bagsiden, imod gårdspladsen. Arbejdet udførtes af bygmester Christian Skov i Augustenborg. Et år eller to senere byggedes maskinhuset, da der var anskaffet flere nye maskiner. I året 1908 indlagtes en Deutz benzolmotor og der anskaffede; et tærskværk og malekværn. 1914 byggedes en ny svinestald, arbejdet udførtes af bygmester Brix i Egen og snedkermester H. Davidsen, i Almsted. Så kom verdenskrigens udbrud og satte en stopper for udviklingen. Men nu var der opbygget en mønsterværdig og tidssvarende bondegård.

Tilkøb af jordarealer til Bondegården.

I årenes løb har Jens Hansen Bonde købt en del kådner og inderster jord til gården.

a. En trekantet mark på ca 1. tdr. land, som lå overfor nedkørselen til Almstedlyng blev 1899 købt af bødker Matzen som boede i huset art. 30, overfor Gravgården. Huset blev senere købt af amtet og benyttedes som beboelse for jordmoderen. Det ejedes senere af Notmark kommune.

b. En, del af marken Broløs, ca. 4 tdr. land blev omkring 1911 købt af hjuler Hans Madsen. Den grensede ind til Hans Møllers jord. En del af denne mark Broløs, som lå nærmest Hans Møllers land byttede Bondegårdens senere ejer Mads Eriksen fra Broballe i 1938 med Hans Møller i mageskifte ned et stykke land som lå neden og syd for gårdens have, og blev nu tillagt gårdsrummet. Hans Møller fik i areal det dobbelte mål, af kvadratmeter.

c. Marken Holtringbjerg, almindeligt kaldet Udmarken var blevet sammenkøbt af ejeren på Chresten Højs sted, art. 22 og ejedes af Mathias Hansen, som faldt under den første verdenskrig. Hans enke solgte 1919 hele marken til Jens Bonde. Jorden i denne mark har oprindeligt tilhørt art. 22. Nicolai Hess, senere Magnus Bertelsen.

art. 25. - 51. Christian Thomsen

art. 36 Christine Smidt - Christian Johansen. Med de nævnte tilkøb var gården på 36,80 ha. land.

16. Hans Jensen Bonde overtog gården i 1923.

Efter at slætsgårdsejer Jens Hansen Bonde i 1923 overlod gården til sønnen Hans Jensen Bonde og hustru Kathrine Jensen fra Sebbelev, kom gården snart under skiftende forpagter og ejerforhold. Aftægtsmand Jens Hansen bonde havde i forvejen anskaffet sig en stor bil og vedblev med at drive lejebilkørsel, gennem mange år. Forholdet mellem fader og sønnen har ikke været så godt.

Allerede i årene 1924 /25 blev datteren Anna Bonde og hendes mand svigersønnen Hans Petersen fra Asserballe forpagtere af gården, som hendes broder nævnte Hans Jensen Bonde fra omkring 1926 til 1934 atter fik i forpatning, og fra 1935 - 1936 blev ejer af gården. År 1935 den 18. 6. døde hans moder, aftægtskone Christine Bonde født Skovmand fra Sebbelevmark. Sønnen led af en sygelig akkuratess i sin bedrift og egnede ikke at drive gården gennem kriseårene og valgte derfor at sælge gården til gårdejer Mads Eriksen fra Broballe, og købte selv en mindre landejendom på Dybbølsiden af Sønderborg. Det var for ham en ønske ejendom, med nyopførte rødstensbygninger og jorden liggende omkring ejendommen. Her kunde han pleje sine interesser. Senere købte byen hans jord til byggegrunde, men han beholdt beboelsen, nu ejes det af en datter og svigersøn.

17. Mads Eriksen fra Broballe køber gården 1936

Bondegårdens nye ejer gårdejer Mads Eriksen fra Broballe købte gården til sin anden søn. Den ældste søn fik gården derhjemme og er den kendte skatterådsformand Christian Eriksen. Den anden søn befandt sig ved denne tid vistnok på Island, og faderen drog selv til Almsted og drev gården og var meget optaget af at rette op på de forsømmelser som var skete under de skifterede forpagtere.

Han købte et stykke land som lå lige syd for gårdens have indeklemmt, i byttehandel med byens smed Hans Møller, som fik tilsvarende areal tillagt ved flytning af skellet mellen deres marker. Han anlagte også en tidssvarende frugthave på 50 træer. De to første år drev Mads Eriksen selv gården, men efter sønnens sygdom og død, blev gården bortforpagtet til Matthias Matthesen fra Kalkær Feldsted sogn der forstod at, udnytte driften til egen fordel.

18. Traugott Møller køber gården 1942.

År 1942 solgte Mads Eriksen gården til fabrikant og grosserer Traugott Møller fra firmaet Møller & Co. i Sønderborg og Mads Eriksen købte beboelseslejligheder i Sønderborg. Traugott Møller ansatte Anders Madsen som bestyrer af Bondegården med delvis løn af driftens overskud. Han passede driften godt indtil T. Møller 1. juli 1948 solgte Bondegården til Metha og Jørgen Bromand fra Sebbelev.

19. Metha og Jørgen Bromand overtog gården 1. juli 1948.

20. Rita Bromand Nielsen og Carl Røhmer overtog gården 1968.

21. Anne Bromand Nielsen og Mogens Enok overtog gården 1999.